

Jaakko Suominen ja Petri Paju

Piilaaksoon ja takaisin Matkapäiväkirjat 2.10.-9.10.2001

Lokakuun 4.-7.2001 järjestettiin San Josessa, Kaliforniassa **Society for the History of Technology (SHOT)** vuosikonferenssi. Se on teknologian historian tutkimusalan huomattavimpia tapahtumia maailmassa. Kongressiin oli ilmoittautunut vajaa 200 tutkijaa, erikoisteemaryhmiä ja paneelikeskusteluja oli noin 40. Jotkut tulijoista olivat kuitenkin peruuttaneet ilmoittautumisensa, kuka mistäkin syystä.

Ainoina suomalaisina esitelmöitsijöinä matkustimme maapallon toiselle puolelle. Jaakko matkasi Raumalta San Joseen ja takaisin. Petri pyrähti ulkomaanopiskelupaikastaan Münchenistä San Franciscoon, sieltä San Joseen ja takaisin. Esitimme Suomen tietotekniikan historiaan liittyvät tutkimuspaperit teemaryhmässä nimeltä "Computers for Scandinavian Modernization, 1945-1965". Oheinen teksti on kummankin osallistujan oma lyhennetty kongressin matkapäiväkirja, josta käy ilmi, millaista on matkustavan tutkijan arki odotteluineen, jännityksineen ja esityksineen. Tunnelmiin vaikutti syyskuun 11. päivän terroristi-isku. Pelon ilmapiiri antoi oman ikävän tuntunsa matkalle, vaikutus kovin voimakkaasti matkapäiväkirjassa tulekaan esiin.

Jotakuta saattaa ihmetyttää Jaakon viisikkomainen ruokailujen kuvaus, mutta tarkoitus on ollut kuvata jotain muutakin kuin työskentelyä - jota sitäkin oli ihan tarpeeksi. Olutmerkkien listaaminen liittyy taas Jaakon puolivakavaan harrastukseen :) Petri on taas keskittynyt tarkemmin konferenssin tieteellisen sisällön kuvaamiseen.

Sisällys

- Ti 2.10.2001
  - Jaakko: Tutkija valvoo ja matkustaa
  - Petri: Are you a Citizen? (Would you like to be one?)
- Ke 3.10.

- Jaakko: Teemu lyhtypylväässä
- Petri: Kulttuurieroja ja aurinkoa
- To 4.10.
  - Jaakko: Gordon – Biersch vai Moore?
  - Petri: Siivu Piilaaksoa ja Ameriikan possua
- Pe 5.10.
  - Jaakko: Robotti piirtää kuvan
  - Petri: Alku menee aina pyöriessä
- La 6.10.
  - Jaakko: Ei varsinaista yleisösukseeta
  - Petri: Oma koitos ja yllättävä 'palkinto'
- Su 7.10.
  - Jaakko: Seikkailu Antarktiksella
  - Petri: Sokeri pohjalla: San Franciscoon!
- Ma 8.10. ja Ti 9.10.
  - Jaakko: Tutkija valvoo ja matkustaa – takaisin
  - Petri: Pois tieltä, tahtoo Eurooppaan!

Ti 2.10.2001

Jaakko: Tutkija valvoo ja matkustaa

Helena kyyditsi minut lentokentälle aamulla hyvissä ajoin – turhankin aikaisin. Turun lentoasemalla ei ole yleensä suuria ruuhkia. Terrori-iskun jälkeen turvatarkastus ei ollut sanottavasti tiukentunut. Selvisi kuitenkin, että joutuisin tekemään jatkolentoni lähtöselvityksen Tukholmassa ja Chicagossa sekä kuljettamaan kapsäkkini itse koneesta toiseen. Kun vaihtoaikaa Stokiksessa siunaantuisi vain 45 minuuttia, niin pulssi alkoi nousta. Joutuisinko odottamaan vuorokauden seuraavaa konetta?

Lento (Air Botnia) lähti Turusta tietenkin myöhässä. Kapteeni ilmoitti hydrauliiikan varoitusvalojen palavan. Virta pois, moottorit sammuksiin ja uusi yritys. Hermostutti. Pääsimme liikkeelle ja pyrähdimme Itämeren yli Arlandaan.

Tukholmassa seuraavan koneen lähtöön näytti olevan vain 35 minuuttia ja kaiken lisäksi Air Botnia parkkeerasi jonkin varastoalueen takapihalle kauas terminaalista. Sinne menimme bussikyydissä. Laukkujen saaminen tuntui kestävän iäisyyden. Myös pari amerikkalaista oli suuntaamassa samalle koneelle. En ollut siis yksin hermoilemassa jatkoyhteyksiä.

Ryntäsimme kiireellä terminaalin yläkertaan ja jonon ohi lähtöselvitykseen. Lentokenttävirikailija nappasi matkalaukkuni ja vei sen suoraan koneeseen. Kiirehdin läpi passintarkastuksen ja turvatarkastuksen ja toisen turvatarkastuksen – vähän tiukempaa kuin Turussa. Olin koneessa samaan aikaan kun lennon piti lähteä. Odottelimme vielä puoli Oslon koneella tulevia jatkajia. SAS:in Boeing oli puolityhjä.

Lento tuntui inhottavan pitkältä. Onneksi oli edes tilaa. Yritin pysytellä hereillä mm. katsomalla Tomb Raider -elokuvaa ja kuuntelemalla vanhaa jatsia. Näin myös vilahduksen Grönlannin jäälakeuksista, kun kone ylitti Atlantin pohjoista reittiä. Luja pyrkimys oli niin ikään lukea omaa ja toisten seminaaripapereita. Puolitiehen jäi.

Kone suihkasi suurten järvien yli, lähestyi Chicagon O'Hare-lentokenttää. Lentsikan monitoreissa pyöri terminaaleja ja hotelleja esittelevä mainosvideo. Siinä oli myös kuva Sears Towerista ja tähtilipusta... Lehtitelineeseen oli jäänyt aikakausjulkaisu, jonka kannessa komeili Osama Bin Laden. Kylmiä väreitä.

Chicagon kentällä tiukkailmeiset tullimiehet kyselivät, millä asioilla maassa liikuin ja mitä tein työkseni. Lieneekö pitkätukka passikuvassa näyttänyt epäilyttävältä - varsinkin kun hiustyylini oli vaihtunut kaljuun. Laukkuja ei sentään pengottu - vielä.

Ajoin junalla terminaalista viisi United Airlinesin terminaaliin 1 ja menin jälleen jonottamaan lähtöselvitykseen. Olisi voinut tehdä automaattilakin, mutta en luota moisiin. Väsytti. Turvatarkastuksessa naisvirkailija penkoi käsimatkatavarani. Kamera ja kännykän laturi USA-plugeineen vissiin pistivät kellot kilkattamaan. Virkailija ihastui Kippari Kalle -kansiooni.

Kulutin muutaman tunnin lentokentällä. Ensimmäinen jenkkiolut - tietenkin(?) Bud Lite - kurkusta alas. Baarissa henkkarit kysyttiin ikään katsomatta. Alkoholin vaaroista varoitettiin teksteissä. Kiinalaissyntyinen baarimikko näytti kypsältä. Ei tehnyt mieli jäädä roikkumaan koko päiväksi. Ilokseni havaitsin, että kolmitaajuuskännykkä todellakin toimii USA:ssa. Mahdollisuus tekstiviestien lähettämiseen oli siis olemassa.

Matka jatkui Unitedin Airbusilla, sillipurkkitunnelmissa. Lentoemännät olivat tuota leveästi hymyilevää "great"-tyyppiä. Epämääräinen ruoka ei maittanut. Tällä kerralla haarukka oli kyllä metallia, veitsi muovia. Turvallisuusriski? Väsytti entistä rajummin. Yritin taistella nukkumattia vastaan lueskelemalla ja katsomalla maisemia: keskilänsi näytti symmetriseltä tilkkutäkiltä, Kalliovuoret rutatulta aivokudokselta, jonka ylle oli kertynyt hattarapilviä. Tuli jotenkin x-filesmainen olo suola-aavikoiden ja autioiden vuoristomaisemien yläpuolella. Missä ufo? Missä salainen armeijan tukikohta?

Kone saapui San Josen tietämille kuuden aikoihin illalla. Alla avautui tuo kuuluisa Piilaakso, utuinen pientalonauha kahden vuoriston välillä. Olin saapumassa elektroniikkateollisuuden kehtoon. Siellä jossain oli kai myös Linux Torvalds. Vilkutin mielessäni.

Nappasin laukut mukaan ja koikkelehdin rähjäisenä taksiin. Kuski oli kotoisin Somaliasta ja alkoi tentata minulta maanmiestensä kohtelusta Suomessa: haukutaanko rikollisiksi, miksi lähetetään pois. Yritin selitellä jotain, turhaan luultavasti.

Fairmont-hotelli oli 20-kerroksinen hieno ja kallis kitch-kolossi keskustassa. Hankaluuksia kortin luottorajojen kanssa, mutta päästivät minut sentään huoneeseen 17. kerrokseen. Petri oli saapunut paikalle jo vähän aikaisemmin Münchenistä. Jälleennäkeminen maapallon toisella puolella pitkästä ajasta.

Virkistäytymisen ja lepäilyn jälkeen lähdimme kaupunkia katsomaan. Piipahdimme Gordon Biershiin oluelle. Nautin mikropanimon oman vaalean Bock-oluen, hintaa viitisen

dollaria. Pubissa mainostettiin myös San Josen Oktoberfestiä. Tuskinpa ylttäisi esikuvansa tasolle.

Petri: Are you a Citizen? (Would you like to be one?)

"Silicon Valley
Missä/mikä se on?
Se on väärinpäin olevan J:n
muotoinen kaistale
kaupunkeja, jotka alkavat
eteläisestä San Franciscosta

ja kaartuvat alas lahden reunaan itään San Josesta: San Mateo, Foster City, Belmont, San Carlos, Redwood City, Menlo Park, Palo Alto, Los Altos, Mountain View, Cupertino, Sunnyvale, Saratoga, Campbell, Los Gatos, Santa Clara, San Jose, Milpitas ja Fremont. Katsoin ne kartasta.

Täällä ei juurikaan VALMISTETA enää piitä ...
piisirutehtaat ovat pääosin historiaa ... se ei ole
enää kannattavaa toimintaa. Sirut painetaan ja
etsataan täällä, mutta LIKAINEN homma hoidetaan
muualla. Sen sijaan täällä luodaan nyt *PUHDASTA*
älyllistä omaisuutta." - Douglas Coupland: Micro-
orjat 1995, 145

Matkustuspäivä. Herätys viideltä, koska kuullun mukaan Münchenin lentokentän perusteellisiin turvatarkastuksiin kannatti varata kolme tuntia. Ei pitänyt paikkaansa, mutta tarkastus Frankfurtista San Franciscoon lähtevälle lennolle oli turvallisenoloisen tiukka. Muistaakseni saksalaisilla lentokentillä ei ennen näkynyt kotipistooleja avoimesti kantavia poliiseja, ainakin nyt se hätkähdytti - kieltämättä Yhdysvaltojen vastaiskun odotus ja niitten vaikutus omaan matkaan oli mietityttänyt monta päivää.

Tuntui, että matkustajat kokivat selvästi epämukavuutta odotellessaan koneeseen pääsyä. Tarkkailevia katseita, hiljainen tunnelma. Onneksi vihdoin koneessa oli riittävästi tilaa ja hyvä palvelu, joten pitkäkin lento sujui mukavasti välillä torkkuen, välillä miettien mitä konferenssista pitäisi oppia ja mitä reissusta tuoda mukanaan. Päiväkirjaakin jaksoin ja ehdin kirjoittaa. Pitkästä aikaa katsoin oikein huonon elokuvankin kokonaan läpi, koska musiikkikanavat olivat tylsiä. Kaliforniaa lähestyttäessä "Are you a citizen" - kysymys herätti hilpeyttä, koska muistin sen Paul Verhoevenin elokuvasta Starship Troopers (USA 1997). Ei-kansalaisten tuli täytellä tulli- ja maahantulolomakkeita. Tunsin tiettyä uteliaisuutta kansalaiseksi ryhtymiseen. Millaista olisikaan olla maailman mahtavimman valtion kansalainen? Ensimmäinen matka Yhdysvaltoihin! Joten annoin itselleni anteeksi moiset ajatukset.

Lentokentältä Piilaaksoon kiisin sukkula-taksilla kiinalaisohjauksella. Matkustajatoveri, myöskin kiinalainen,

tenttasi matkakohdettani ja kaikkea muuta. Kuski kaahasi vaitonaisena, ja matkustajat pomppivat takaosassa, koska auton iskunvaimentivat olivat olemattomat. Tiekin vaikutti huonolta, mikä sai miettimään miten tässä maassa mahdetaan tienrakennusta rahoittaa. Ympärillä levittäytyi iso, aurinkoinen Espoo. Alueen näkeminen ei erityisesti sykähdyttänyt, olin ehkä odottanut jotakin kummallisempaa ja näyttävämpää. Sen sijaan ruhtinaallinen hotelli palkitsi matkustajan vaivat kylpyammeella ja hyvillä näköaloilla seitsemännestätoista kerroksesta (ei tosin samaan aikaan).

Nukkumishalua piti toppuutella, mikä onnistuikin yllättävän hyvin. Nokosten jälkeen Jaakko saapui. Hauska nähdä pitkästä aikaa kaukana kotimaasta. Iltakierros San Josessa osoitti paikan olevan aikalailta kuten televisiosta on nähty senkaltaisia Amerikassa. Hotellin läheinen Gordon Biersch -pubi saksalaisoluineen miellytti Saksasta saapujaa. Persoonallisuutta kaupungille toi keskustaa halkova raitiotie junineen.

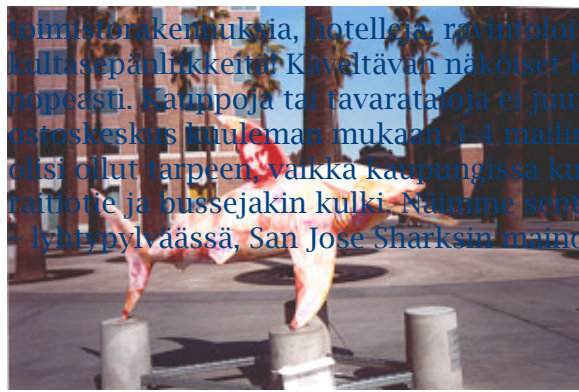
Ke 3.10.

Jaakko: Teemu lyhtypylväessä

"Lähetin tänään joulukorttini - menin McDonald'siin ja sain pinon LIITY PERHEESEEN -työnhakukaavakkaita. Täytin ne meidän jokaisen puolesta. Ainoa edes vähän persoonallinen kysymys oli: Urheiluharrastukset? Muut harrastuksen?" - Douglas Coupland: Micro-orjat 1995, 213

Yritimme totutella kymmenen tunnin (Saksa 9) aikaeroon ja sinitellä vuoteissa kahdeksaan asti aamulla. Heräsin ekan kerran viiden aikoihin. Lähdimme aamulla kaupungille aamiaiselle. Hotellihuoneen hintaan ei aamiaisen kuulunut. Petri halusi testata Mäkkärin aamiaissapuskat. Yritimme etsiä hampurilaispaikkaa, mutta ihme kyllä, ihan joka kulmasta ei moista löytynytäkään. Pienen palloilun ja kyselyn jälkeen sellainen löytyi, San Josen valtionyliopiston tuntumasta. Siellä oli muitakin pikaruokakuppiloita. Mäkkärin työntekijät eivät puhuneet kovinkaan kehuttavaa englantia - ei tosin itsellänikään ole suurta varaa valittaa. Otin appelsiinimehua ja pekonibagelin. McDonaldsissahan on Amerikassa oma aamiasmenunsa, johon ei sisälly hampurilaisia. Hintaa tuli jokunen taala.

Kiertelimme kaupungilla, joka oli luvalla sanoen hieman tylsä, täynnä

toimistorakennuksia, hotelleja, ravintoloita ja kultasepäliikkeitä. Käveltävän näköiset korttelit kiersi nopeasti. Kauppoja tai tavarataloja ei juuri ollut, lähin hyvä ostoskeskus kuuluman mukaan 3-4 mailin päässä. Oma auto olisi ollut tarpeen, vaikka kaupungissa kulki jonkinlainen raitiotie ja bussejakin kulki. Näimme sentään Teemu Selänteen -lyhtypylvässä, San Jose Sharksin mainosjulisteessa.

Kiekkokausi oli alkamassa.

Hai-teema toistui eri puolilla kaupunkia taideteoksissa. Teoksia oli erityisesti hotellin vieressä San Josen pienen mutta idyllisen taidemuseon ympäristössä. Ilmaista museota tukivat alueen raharikkaat. Alakerran näyttelyssä oli urbaania maisemia kuvaavia upeita maalauksia, joissa oli paljon renessanssin ja barokin perspektiivitutkielmien sävyjä ja upeita kuvakulmia ja värejä. Yläkerrasta löytyi muun muassa videotaidetta, suurin osa aika tavanomaista. Mieleen jäi ylhäältä pöytään heijastettu työ, joka kuvasi mässäilyä. Tehokkaat ääniefektit. Toinen erityisempi oli harsomaiselle kankaalle heijastettu utuinen haamutyö.

Kävimme myös museon kaupassa ja kahvilassa. Jossain vaiheessa etsiydyimme kiinalaiseen ravintolaan syömään. Otin mongolialaista maustettua kanaa. Pöpperöinen olo koko päivän aikaeron takia.

Retkeilimme myös **San Josen valtionyliopiston** mukavalla kampusalueella ja kävimme antikvariaatissa. Mahtava, mutta pölyinen kokoelma sekalaista kirjallisuutta ja lehtiä: itse kiinnitin huomioni tietenkin 1970-luvun mikrotietokonekirjoihin sekä loputtomiin pinoihin Popular Electronics ja Popular Mechanics -lehtiä.

Takaisin hotellihuoneeseen lepäilemään ja katsomaan **CNN-kanavan** jatkuvaa terrorismiviihdettä ja sotahysterian lietsontaa. Ennen pimeän tuloa tuli tehtyä vielä pulahdus hotellin uima-altaaseen, jonka käyttö oli sentään ilmaista.

Illalla olivat saapuneet Petrin tutkijatutut Münchenistä: Heike, Gwen ja Martina sekä jälkimmäisen yhdysvaltalainen ystävätär alabamalaisesta yliopistosta. Kävimme porukalla syömässä Original Joe's -nimisessä originaalisessa tai ainakin originellisissä paikassa (tonnikalavoileipä + Samuel Adams minulle). Tytöt olivat kieltämättä reissusta räjähäneen ja väsyneen näköisiä. Oli varaa olla vähän vahingoniloinen, kun Petrin kanssa olimme tulleet jo edellisenä päivänä.

Petri: Kulttuurieroja ja aurinkoa

Sopeutumiseen tarkoitettu päivä: Aikaero ei tuntunut aamulla vaivaavan, joten suunnistimme Jaakon kanssa kaupunki- ja museokierrokselle. Kaupungin keskusta joka soveltuu kävelyyn oli aika nopeaan koluttu, sen verran pieni se on. Hahmotusvaikeuksiakin oli, niin jotenkin erilaiselta paikat näyttivät verrattuna Eurooppaan. Tylsänlainen paikka, myönnettäköön. Ja mitäänsanomaton, mikä johtunee lyhyestä historiasta - vaistomaisesti vertasin kai Müncheniin jossa olin

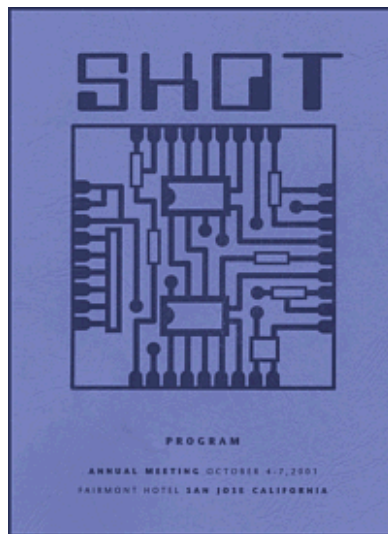

kierrellyt edellisen kuukauden, joten aivan reilua tämä ei välttämättä San Josea kohtaan ollut. McDonalds-aamiainen (pitihän se kokea!) vihastutti surkeudellaan. Valitettavasti kuulin vasta jälkeinpäin, että tuolla päin Amerikkaa se on roskaruokaloista roskin. Mukava ilmasto lauhdutti mieltä nopeaan, melkein 30 astetta ja paistetta. San Josen yliopiston puutarhamainen osa herätti kaihoa päästä työskentelemään moiseen ympäristöön. Hotellin uima-allas teki terää kiertelyn jälkeen.

Illalla saapuivat saksalaiset tutkijattaret Münchenistä. Yhdessä heidän amerikkalaisen tutkijaystävänsä kanssa illastimme varsin amerikkalaistyyllisessä paikassa, jota saksalaiset vierastivat. Suomalaiset olivat jo tottuneet kaiken olevan hiukan erilaista tuolla. Itseä alkoi väsyttää aivan sanomattomasti ja saksalaiset hihkuivat ja noukkuivat vuoronperään – aikaero painoi sittenkin ja vihdoin selvästi. Päivällä se oli vain ilmennyt pienenä päänsärkynä välillä. Syömisen jälkeen oli paras suunnistaa suoraan petiin seuraavan päivän aktiviteettien takia.

To 4.10.

Jaakko: Gordon – Biersch vai Moore?

Aamuherätys yhdeksän kieppeillä. Puhelin piippasi punaista. Meille oli tullut tanskalaisen sessiotoverimme Perin viesti. Hän oli jättänyt viime tipassa väännetyn seminaaripaperinsa respaan. Yritimme tavoittaa Peria, mutta hän ei ollut huoneessaan. Niinpä menimme aamiaiselle samaan kiinalaispaikkaan, jossa olimme edellisenä päivänä syöneet. Paikka oli lähes autio. Jotkut vanhemmat tyypit kävivät aamukahvilla – tai oluella ja soittivat jukeboksista vanhaa swingiä. Aamiaiseksi pekonia,

röstiperunaa, munaa, ei mitään kiinalaista tällä kerralla.

Aamiaisen jälkeen kävimme rekisteröitymässä konferenssiin. Saimme SHOT-kansiomme. Pienen levähdystauon jälkeen lähdimme bussiretkelle Piilaakson ympäri. Ystävällinen vanha rouva keräsi ilmoittautumiset ja toimi jonkinlaisena oppaana. Bussinkuljettaja oli aito leveää murretta puhuva amerikkalaismies stetson päässä. Muistutti enemmän sheriffiä kuin kuljettajaa. Everything was neat, hänelle. Ainakin bussi olikin lähes loistelas.

Retkeilijöiden nimelistasta huomasimme, ettemme olleetkaan ainoat suomalaiset paikalla. Vanha tuttumme "Mr. Karl Michelsen" oli myös ilmoittautunut, vaikkei häntä bussissa näkynytäkään. Myöhemmin selvisi, että hän oli juuttunut odotettua pitemmäksi ajaksi lennoille.

Paha takaisku alkajaisiksi. Opas ilmoitti, ettemme pääsisikään **tietokonemuseoon** – jossa siis olisi ollut valtavat määrät keskeisiä laitteita kuten Whirlwind, Sage-koneita ja jopa Honeywellin keittiötietokone 1960-luvulta sekä kaikkea mahdollista arkistomateriaalia. Museo sijaitsi sotilaslentokentän alueella eikä sinne sattuneesta syystä ollut pääsyä. Menimme sen sijaan ilmailumuseoon. Laiha lohtu tietokonehistorioitsijoille.

Ajoimme kohti pohjoista moottoritietä ohi lentokentän, kansalliskaartin varikon ja **Santa Claran yliopiston**. Pientaloalueita, varastoja ja toimistorakennuksia loppumattomana ketjuna, ympärillä meluaidat. **Hillerin lentokonemuseo** sijaitsi pienlentokentän yhteydessä. Oppaana toimi paikan senior docent (!), joka selvästi oli tottunut vetämään opetuksellisia kierroksia: hän teki kysymyksiä laitteista ja lentämisen periaatteista, vastasi sekä paimensi ja nuhteli välillä ohi juoksentelevia lapsia. Kuulimme Pohjois-Kalifornian ilmailusaavutuksista, näimme matkustajakoneita, sotilashävittäjiä, (menneen) tulevaisuuden yläääniprototyypin sekä jumbon ohjaamon. Museon kaupassa myytiin kaikkea lentoaiheista tavaraa: ostin kummilapsille tuliaisiksi pehmobumerangit ja Helenalle äänitelevän ja vilkkuvan avaruussukkularannekellon.

Noustessamme bussiin saimme lounasboksit: kinkku- tai kalkkunaleipiä, vettä, hedelmiä ja sen semmoista. Suuntasimme kumpuilevampaan maastoon ja tutustumaan **Stanfordin yliopiston lineaarihiukkaskiihdyttimeen** (SLAC). Tutustuttaminen oli perusteellista, kesti kaiketi kolmisen tuntia. Oppaana toimi kansantajuisesti ja hauskaasti kertoileva laitoksen jatko-opiskelija, mutta populaarista otteesta huolimatta tarkkaavaisuus meinasi useasti herpaantua fysiikan pyörteissä. Aikaeron syytä – tai tietämättömyyttä. Kiihdyttimen alueella oli myös muuta elämää. Se oli jonkinlainen luonnonsuojelualue. Näimme pomppivan peuran – ja toisen aiemmin kuolleen moottoritien penkalla.

Museon pihassa tutustuimme retkellä mukana olleisiin ruotsalaiskollegoihin Tukholman KTH:sta. Yleensäkin tuntuu, että ruotsalaisiin tutustuu helpommin kuin esim. norjalaisiin, jotka ovat jotenkin sisäänpäin kääntyneempiä. Lieneekö vastaan tullut yksittäistapauksia.

Lähdimme takaisin sopivasti ruuhka-aikaan. Liikenne ei tosin pahemmin puuroutunut tai seissyt pieniä hetkiä lukuun

ottamatta. Aikaa jäi nopeaan suihkuun ja vaatteiden vaihtoon. Sitten sujahdimme bussikuljetuksella Santa Claran jesuiittayliopistolle grillijuhliin (barbeque eli tuttavallisemmin BBQ). Tuhtia ruokaa,

vihanneksia. Palan painikkeeksi Bierschin olutta. Juttelimme

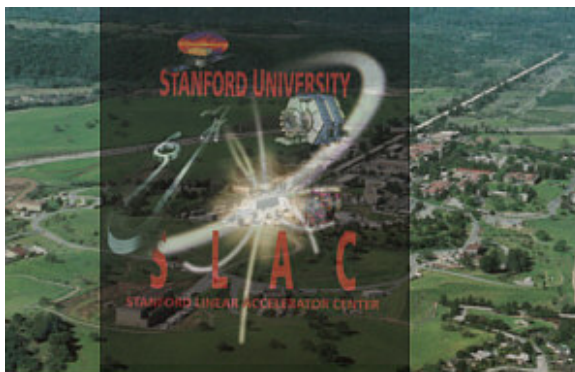
ponnaripäisen ja henkseleistä tykkäävän Perin kanssa, jonka olimme bonganneet bussijonosta.

Santa Claran yliopistolla järjestettiin illan päätteeksi paneelikeskustelu. Jesuiittarehtori toivotti vieraat tervetulleiksi. Joku paikallinen suuruus esitteli puhujat. Tietokonehistorioitsija Paul Ceruzzi Smithsoniasta toimi puheenjohtajana. Yksi kerrallaan kuin - jääkiekkopelaajat kaukalo - saliin astuivat puhujatähdet: Doug "hiiren- ja graafisen käyttöliittymän keksijä" Engelbart, Gordon "Intel ja Mooren laki" Moore sekä Regis "McKenna Group" McKenna (mukana mm. Applen markkinoinnissa yhtiön alkutaipaleella). Puhuttiin Piilaaksosta, teknologiasta, markkinoista ja henkilöhistorioista. Löysähköä läppää, ei vahingossakaan mitään liian kriittistä. Sponsorit jakoivat mm. Forbes-lehtiä ennen tilaisuutta. Forbesin rikkaimmat ihmiset -listalla komeili IT-osaston kärkipäässä Moore. No, tulipahan nähtyä miljardööri livenä. Doug Engelbart tuntui kaikkein sympaattisimmalta: hänellä oli itseironiaa ja jonkinlaista idealismia tallella - tai jalat maasta irti. Kuitenkin ainakin valtameren takaa tullut yleisö nuokkui katsomossa. Väsytti raskaan aterian jälkeen.

Takaisin bussiluet Hospitality Suitessa (Gordon Bierschin Märzeniä tai jotain) ylimmässä kerroksessa, konferenssin iltavastaanotolla. En ollut sosiaalisimmillani. **ICOHTECin** (toinen teknologian historian tutkimuksen organisaatio) pirteä varapuheenjohtaja toimi illan isäntänä ja tuli kohteliaasti tervehtimään ja yrittämään viritellä keskustelua. Hän kertoi tuntevansa Myllyntauksen Timon ja kyseli kuulumisia. Hän kutsui kovasti meitä lähettämään esitelmäabstrakteja myös ICOHTECin kongresseihin. Pian kuitenkin kävi kutsu unten maille.

Petri: Siivu Piilaaksoa ja Ameriikan possua

Päivä oli alkoi "Piilaakson retkellä", iltaan kuului konferenssin ajavaisillallisineen. Päiväretken kohokohta, tietokonemuseo, jäi väliin, koska se sijaitsee sotilasalueella ja

alue oli terrori-iskun jälkeen suljettu. Meidät vietiin lentomuseoon, joka oli mukava korvike, ja jossa vältettiin

puuttumasta lentokoneisiin aseina – turhan ajankohtainen ja ikävä teema. Stanfordin yliopiston lineaarikiihdyttimeen kiihdytettiin tutustumaan lounaslaatikoiden jaon jälkeen. Mielenkiintoinen, valtava tutkimusapparaatti kauniilla kukkulaseudulla. Vaikka meno oli kiireistä, onneksi jossakin välissä ehti tutustumaan ruotsalaisiin ja norjalaiseen kollegaani. Päivä kului nopeaan ja kohta oltiin matkalla kohti hotellia ja piti valmistautua lähtemään tervetuliaisjuhlaan.

Bussit toivat tutkijajoukon kalifornialaiseen pitopöytään: grillattua lihaa vahvoine kastikkeineen ja tykötarpeita. Hyviä antimia, valitettavasti vain kelit huononivat illaksi ja kylmä uhkasi viedä osan iloa mukanaan. Hytinän alettua oli kuitenkin jo aika siirtyä kuuntelemaan laakson tietotekniikkagurujen puheenvuoroja – tai paneelikeskustelua mainoksen mukaan. Yleisö aplodooderasi kovasti ja puheenjohtaja, tietotekniikan historiasta paljon kirjoittanut Paul Ceruzzi kiitteli vanhoja herroja. Turhankin ylistävän alun jälkeen tilaisuus jatkui herrojen puheenvuoroilla ja melko yllätyksettömänä keskusteluna. Kunnan amerikkalaisina esiintyjät toki osasivat viihdyttää yleisöä sopivasti, mutta omaperäisyys tai kriittisyys jäi toisarvoiseksi. Yleisössä varsinkin eurooppalaisilla oli vaikeuksia kuunnella keskittyneesti amerikkaa sekä pysytellä hereillä raskaan ruokailun jälkeen ja aikaeron tuoman väsymyksen levitessä jäseniin. Saliin tullessa kuuntelijoille jaettiin jostakin syystä Forbes -lehti, jonka aiheena oli 400 maailman rikkainta (amerikkalaista). Ilmeisesti kaikki esiintyjät olivat luettelossa mukana. Jos tämä oli sikäläinen tapa vakuuttaa miesten puheiden mielenkiintoisuudesta niin valitettavasti eurooppalaiset ennakkoluulot amerikkalaisista vahvistuivat kohdallani kohisten. Ehken vain ymmärtänyt missä menttiin. Heti tilaisuuden jälkeen oli hiukan pettynyt ja hämmentynyt olo, tässäkö tämä avajaisjuttu oli. Onneksi hotellin sviitissä oli olutta tarjolla, ainakin perusedellytykset hauskanpidolle olivat kunnossa.

Pe 5.10.

Jaakko: Robotti piirtää kuvan

Ensimmäinen varsinainen esitelmäpäivä. Viileän aamu-uinnin jälkeen sukelsin alakerran kirjanäyttelyn antimisiin. Törmäsin Kalleen ja vaihdoimme kuulumisia. Kalle oli

paikalla keräämässä aineistoa teknologian historian tutkimuksen nykytilaa luotaavaan artikkeliin – ja tietenkin muutenkin. Sitten menin kuuntelemaan kybernetikka-aiheisia esitelmiä (mm. kybernetikka perheterapiassa ja avaruuslentojen yhteydessä). Huomasin kyllä, että kokeneet professoritasoiset esitelmöitsijät olivat parempia. Kyse ei ollut niinkään sisällöllisistä laatueroista vaan esiintymistekniikasta:

proffat esitelmöivät vapaasti niin, että hitaampikin ymmärsi esimerkein selvennetyt väitteet. Amerikkalaisetkin jatko-opiskelijat ainakin tässä tapauksessa lukivat lähinnä nopeasti suoraan paperista. Se siitä amerikkalaisten erinomaisesta esiintymistaidosta. Session jälkeen lähdimme lounaalle oman tulevan sessiomme puheenjohtajan Larsin ja Perin kanssa. Ohjelmassa Gordon Bierschin suuret ruoka-annokset (ei olutta tällä kertaa) ja keskustelua oman sessiomme sisällöstä ja toiminnasta. Great-tyyppinen tarjoilija jälleen.

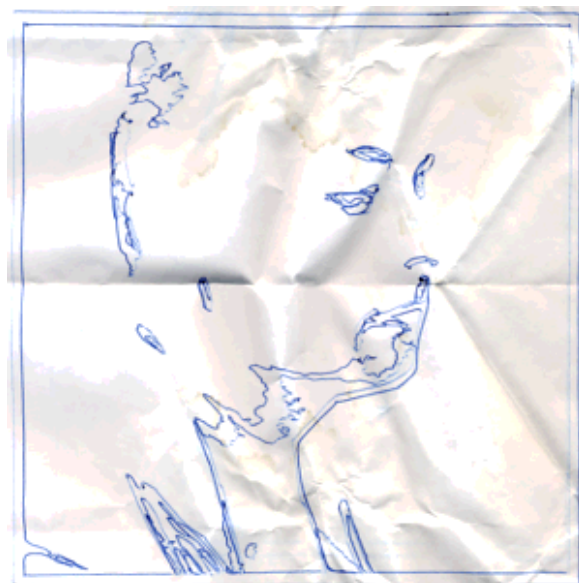
Päätimme Petrin kanssa jättää väliin iltapäivän ensimmäiset sessiot. Niissä oli vain lähinnä Yhdysvaltoihin sitoutuvia aiheita, jotka eivät temaattisestikaan liittyneet omiin tutkimuksiin. Oli parempi valmistella omaa esitystä. Kävelin State Universityn puistoon kirjoittamaan tiivistettyä pohjaa ja käymään läpi toisten tekstejä. Piti mennä hotellin viereen Fairmont Plaza -puistikoon, mutta siellä oli liian rauhatonta. Yliopistonkin puistikossa tosin parveilivat opiskelijat.

Iltaapäivän jälkimmäisestä sessiosta kuuntelin puolet. Kävin ryhmässä, jossa ensimmäinen esitelmä käsitteli Piilaakson

innovaatiotoimintaa ja puolustusprojekteja kylmän sodan aikana. Ryhmä ei kuitenkaan loppujen lopuksi tuntunut kovin kiinnostavalta ja jatkoin oman esitelmäni valmistelua hotellihuoneessa. Nyt pääsin jo vaiheeseen, jossa aloin käydä juttua ääneen läpi. Tavoitteena oli puhua varsin vapaasti eikä lukea suoraan paperista.

Vaihdoin vaatteet vähän ennen kuutta ja lähdin plazan toisella puolella olevaan innovaatiomuseoon (**Tech Museum of Innovation**) illanviettoon. Cocktail-palat olivat ilmaisia, alkoholijuomat maksoivat. Oli parempi tyytyä yhteen olueen. Kallista. Keskustelu oli sentään ilmaista. En tosin taaskaan jaksanut olla maailman sosiaalisin.

Museo tarjosi ensimmäistä kertaa koko Piilaakson reissun aikana mahdollisuuden sähköpostiviestien tarkistamiseen. Compaq-koneissa oli kuitenkin joku räätälöity selainohjelma. Osasta koneista pystyi lukemaan viestit, mutta mistään ei niitä pystynyt

lähettämään. Ei tosin suuri vahinko. Laitoin sen sijaan kaverilleni Tanjalle tekstiviestin. Hän epäili sähköpostissa, että olin lopettanut kommunikoinnin, kun en ollut vastannut sähköposteihin enkä kotikännykkään lähetettyihin tekstiviesteihin. Yritin kumota epäilyt.

Innovaatiomuseo oli toiminnallisesti painottunut, tiedekeskuksen tapainen. Ei paljon paikalla jököttäviä esineitä (korkeintaan suurten keksijöiden ja innovaattoreiden valetut kädenjäljet seinällä) vaan kokeiltavia härveleitä. Kokeilin piirtävää robottia. Profiilikuvan tekeminen ei tuntunut kovin hyvin onnistuvan tuolta mekanolta. Esittelin kuvaa ruotsalaisille kollegoille. Eivät olleet kovin vakuuttuneita – ulkonäöstäni tai sen mekaanisesta kuvauksesta.

Petri: Alku menee aina pyöriessä

Varsinainen konferenssihyöriä alkoi perjantaiamusta. Uusi eurooppalainen tutkimusverkosto "Tensions of Europe" järjesti aamupalan jolle olin ilmoittautunut. Muffinsseja ja leivoksia, jonkinlaisia croissantteja ja hedelmänpaloja. Onneksi kunnan kahvia. Kumman kallis, makea ja täyttämätön amerikkalainen aamupala, tuntuivat kaikki eurooppalaiset ajattelevan ja osa jopa sanoi sen ääneen, mutta korvaukseksi kuulimme mielenkiintoista asiaa eurooppalaisista suunnitelmista tutkia 1900-luvun teknologian historiaa lukuisissa verkostoissa ja projekteissa seuraavan vuosikymmenen aikana. Hollantilaiset ja ruotsalaiset olivat johtorooleissa ainakin tässä tapaamisessa.

Ensimmäinen sessio johon osallistuin käsitteli kybernetiikkaa useasta näkökulmasta. Osa esitelmistä meni turhan jäykän ja vaikeaselkoisen tieteellisen englannin lukemisen mukana hieman ohi ja kokonaisuus jäi kommentaattorin yhteenvedon puuttumisen takia jonkin verran hämäräksi. Pari oikein mukavaa esitelmää oli kuitenkin mukana. Kuinka sattuikaan, nämä olivat kokeneiden akateemisten pitämiä, melko vapaamuotoisia esitelmiä. Hyviä esimerkkejä siis omaa tulevaa puhetta varten.

David A. Mindell (MIT) ehdotti omassa esitelmässään uutta suuntaa tietokoneiden historian tutkimukseen: Hänestä alan tutkimus olisi tiukemmin yhdistettävä laajempaan teknologian ja teollisuuden kehityksen historian tarkasteluun. Itse hän otti esimerkiksi Yhdysvaltain Apollo-ohjelman ohjaustietokoneen osia tehneet, entisestä tekstiiliteollisuudesta siirtyneet työntekijät, joiden entisellä, jo kuihtuneella alallaan hankkima sorminäppäryys ja tarkkuus oli hyödyksi tietokoneiden pieniä muistin osia valmistettaessa. Olin itse ajatellut samaan suuntaan, joten pistin kommentin iloisena merkille. Pitää muistaa nimi.

Lounaalla keskustelimme ryhmämme jäsenten kanssa tulevasta sessiostamme ja organisoija professori Lars Heide selvitti kysymyksiämme. Hänen piti paikata tulonsa peruuttaneen kommentaattori David Nyen tehtävä ja sisällyttää peruuttaneen ruotsalaisen tutkijan Anders Carlssonin esitelmä mukaan loppukommentteihin. Inhottavia muutoksia viimeinkin ja kun niin paljon omia valmisteluja

oli jo takana. Mutta keskityin lounaan jälkeen oman esitelmän viimeistelyyn ja muitten esitelmäpapereitten kertaamiseen. Jossakin vaiheessa päivää törmäsin Michelsenin Kalleen ja juttelimme tutkimusaiheistamme yhteisistä piirteistä. Piristävä keskustelu.

Ilta vastaanotto Tech Museumissa oli kaaottinen seurustelutilaisuus kuten kai sen kuuluukin olla. Tapasin aiemmin tuttuja ruotsalaisia ja yritin metsästää saksalaista professori Ulrich Wengenrothia keskustellakseni hänen kanssaan, mutta hän oli aina varattu. Ehkä olisi vain pitänyt asettua jonoon, mutta en viitsinyt. Ehdinhan palata asiaan Münchenissä. Periaatteessa ihmisiä on tuolla helppo lähestyä, mutta omat käytännön hankaluutensa asiassa aina on. Napostelin tarjolla olleita lihanpaloja. Löysimme Jaakon kanssa mahdollisuuden lukea sähköpostit, ei kummempia uutisia. Museon vempaimiin en oikein jaksanut tutustua. Kirurgin instrumentin liikuttelua kokeilimme Jaakon kanssa. Jaakko päihitti minut selvästi. Parin päivän monet tapahtumat väsyttivät jo, keskittymiskyky ei tuossa konferenssin alkutuhinassa enää illalla kestänyt.

La 6.10.

Jaakko: Ei varsinaista yleisösukseeta

Suuri Esitelmöntipäivä. Tuntui jonkinlaista sekavaa ja orastavaa jännitystä. Skippasin taas aamiaiset (tällä kerralla olisi ollut SHOTin virkailijoiden tapaaminen jatko-opiskelijoille). Menin uimaan. Päivä ei ollut mitenkään lämmin, toisin kuin esim. retken aikana pari vuorokautta aiemmin.

Tyypillistä kyllä, tälle päivälle oli niin paljon kiintoisia esitelmiä ja ryhmiä, ettei kaikkea millään ehtinyt seuraamaan. Aloitin aamun session kuuntelemalla esitystä konttorituolin sosiaalisesta konstruktioista. Itsestään selvä asia, jota ei yleensä tule pohdittua. Lara Tauritz kävi läpi tuolien historiaa ja merkitystä sekä työtehtävien vaikutusta tuoleihin. Esitelmä oli hyvä, vaikka teoreettinen SCOT-viitekehyksen esittely jäikin käytännössä vähemmälle huomiolle.

Monen muun tapaan lähdin esityksen jälkeen muualle. Tarkoitukseni oli mennä kuuntelemaan Paul Edwardsin esitystä tietotekniikan historiasta, mutta se oli jo loppunut. Haahuilin edestakaisin ja palasin takaisin aikaisempaan ryhmään - parahiksi. Frank Uekötter piti esitelmää oudoista keksinnöistä. Juttu oli erittäin mielenkiintoinen omienkin tutkimusteni kannalta, koska se käsitteli teknologian popularisointia ja populaarisuhdetta. Muutakin yleisöä juttu kiinnosti. Kysymyksiä ja kommentteja tuli useita. Sitä paitsi ryhmän kommentaattorina toimi Ulrich Wengenroth, hyvä ja hauska tavalliseen tapaansa. Hän aloitti kommenttipuheenvuoronsa istumalla rennosti väärinpäin, vatsa tuolin selkämystä vasten, demonstraatiovälineenä toimineeseen konttorituoliin ja kertoi lastensa istumatavoista.

Seuraavana vuorossa oli Special Interest Group Meeting, Computers, Information and Society ja Box Luncheon: tietotekniikan historiasta kiinnostuneiden lounastapaaminen

kylmän laatikkoaterian ääressä. Paikalla oli porukkaa noin 30, osittain samaa jengiä kuin Silicon Valleyn retkellä. Muutamia henkilöitä oli tullut siitä tietokonemuseosta – johon ei retkellä päästy. Museota keuhuttiin. Ei paljon lohduttanut.

Mikrofoni kiersi ringissä, esittäydyimme, yritimme houkutella tanskalaisten kanssa porukkaa iltapäivän sessioomme. Edustimme "kansainvälisyyttä", kun muut ei-amerikkalaiset tietokonetutkijat olivat jääneet kotiin. Tunnetuimpia amerikkalaisia paikalla olevia tietokonehistorioitsijoita (ainakin minulle) olivat Michael S. Mahoney, Paul Ceruzzi ja Paul Edwards. Ceruzzi johti puhetta ja esittelykiekan jälkeen oli aikaa muille tiedotteille ja tutustumiselle. Edwards kertoi **Iterations**-nimisestä ohjelmistohistorian uudesta verkkojulkaisusta. Juttelimme tietokonemuseon kuraattorin kanssa, joka tunsu Huhtamon Erkin. Kuraattori oli ollut Helsingissä Kiasman Outoäly-näyttelyn yhteydessä luennoimassa. Hän piti Erkin tutkimuksia mielenkiintoisina ja Erkkiä kiireisenä. Kerroin, että olimme joskus vitsailleet siitä, miten Erkkiä pitäisi mennä tapaamaan lentokentälle, jos haluaisi ehtiä hänen kanssaan jutella.

Esitelmä alkoi lähestyä. Jätin väliin paneelikeskustelut, vaihdoin puvun päälle ja menin Plazalle lukemaan esitelmää läpi. Sitten kävelin hermostuneena esitelmahuoneeseen. Muut tulivat paikalle samoihin aikoihin. Tilaisuutta ei voi kutsua varsinaiseksi yleisömenestykseksi. Paikalla oli alle kymmenen kuulijaa, joukossa sentään Kalle, Michael Mahoney ja Paul Edwards. Lars toimi puheenjohtajana ja kommentaattorina, koska David Nye oli peruuttanut flunssan takia tulonsa. Ensin esitelmöivät Per ja Petri. Ruotsalainen Anders ei ollut tullut paikalle. Sitten oma esitelmä. Sanat takertuivat kurkkuun, vaikka harjoittelua oli takana. Kummallinen kokemus, mutta tulipahan tehtyä. Toivottavasti nuokkuva yleisö ei täysin kyllästynyt. Unohdin ottaa kuvia sessiosta, kun jännitti.

Session jälkeen Petri lähti SHOTin iltagaalaan. Minä ja Per menimme syömään kiinalaiseen kunnan aterian. Pitkästä aikaa Tsingtao-olutta. Per kertoi hauskoja juttujaan, tavalliseen tapaan. Ruokalevon jälkeen

käväsimme Hospitality Suitessa viimeisen kerran. Tällä kertaa sai nautittua jopa kaksi olutta. Nauttimisesta on tosin turha puhua, kun parhaat oli jo viety. Jäljellä oli lähinnä Millerin Genuine Draftia. Tänäpäin ei ollut tarjolla myöskään mielenkiintoisen värisiä maissilastuja, kuten ekana iltana. Tutuistuimme sviitin varustukseen. Pöydästä nousevia telkkareita, Pleikkari ja poreallas löytyi. Ei tullut testattua. Olisi pitänyt. Aikaerosta väsyneillä tutkijoilla ei kai ole tarpeeksi urheiluhenkä kunnan bileisiin.

Petri: Oma koitos ja yllättävä 'palkinto'

Päivän aloitti jatko-opiskelijoiden aikainen aamiaisen. Heräämisessä ei ollut vaikeuksia kuitenkaan, sen verran jännitti jo oma tuleva esitelmä. Tuolla aamiaisella joutuu tai pääsee erityisen helposti puheisiin SHOTin johtohenkilöiden kanssa, joilla tuntui olevan aitoa kiinnostusta tulevan kaartin ajatuksiin. Niinpä sain kertoilla seuran varapuheenjohtajalle omasta tutkimuksestaan. Hän yllätti myös kysymällä, että näetkö tulevaisuudessa SHOTin konferenssin Suomessa. Ennen vastausta piti pitää suomalaiskansallinen miettimistäuko, sen verran vieras ajatus oli. Mutta kun konferenssi on aikanaan ollut Ruotsissakin niin en osannut sitä aivan mahdollisena pitää, vaikka en myöskään mennyt tarkempaan arvelemaan koska moinen voisi toteutua Suomessa. Ehkä sekin päivä vielä nähdään!

Aamiaisen esittelykierron tuli jotenkin yllättäen, ja piti ponkaista pystyyn kertomaan nimensä ja tekemisensä. Tässä vaiheessa kontrolli jotenkin petti, jännitys löi yli ja kuittasin takellellen asian mahdollisimman lyhytsanaisesti. Yllätin itsenikin tärinän määrällä. Tällaistakin voi siis sattua konferenssissa kaukana! Ilmeisesti jännitin jo iltapäivän omaa esitelmääni, mutta valmistautuminen ei ollut valmista. Tietokonehistorian lounaalla samanlaista jännitystä ei enää tuntunut, kun mikrofoni kiersi ja piti kertoa itsestään. Hölmö olo silti jäi aamiaisesta.

Konferenssiesitelmien kuuntelun aloitin toimistotuolin sosiaalisella rakentumisella, jonka pitäjätär oli selvästi kokenut esitelmöitsijä. Vasta jälkeenpäin Jaakon kanssa keskustellessa tuli mieleen kritisoidavaa sisällöstä. Siirryin toiseen sessioon, jossa eräs ruotsalaisen tutkijan paperi käsitteli Viron telealaa Neuvostovaiheen jälkeen - nolostuttavaa nähdä kuinka ennen aloitusta amerikkalaisesta yleisöstä valtaosa lähti pois, ilmeisesti moinen maa ei voinut vähempää kiinnostaa. Itse esitelmä oli sitten valitettavasti aika rakenteeton ja hyppelävä. Ehdin kuunnella myös hollantilaisen teknologian sosiaalisen muokkautumisen (SCOT) tutkijagurun Wiebe Bijkerin esitelmän siitä, mitä annettavaa teknologian historialla ja sosiologialla on toisilleen. Ei hänelle varsinaisia uutisia ollut, mutta mukava nähdä moinen 'nimi' ensimmäistä kertaa.

Vihdoin oma vuoro läheni. Valmistauduin tässä vaiheessa enää nukkumalla hotellihuoneessa. Heräsin kun oli pakko ja vaihdoin asustetta. Puku päällä astelin paikalle sovittuun aikaan ja pian saapuivat muutkin. Vähänlaisesti yleisöä liikkeellä, huomasin. Onneksi vähän ennen aloitustamme pari nimekästä tietotekniikan historian tutkijaa tuli sisään, Mike Mahoney ja Paul Edwards. Suomesta Kalle Michelsen, hyvä niin. Tanskalainen Per aloitti ja taisi puhua vähän yliaikaa. Ei haitannut, minä otin paperinivaskan ja kalvot ja suoriuduin alle oman varatun aikani. Toivottavasti pääpointtini kalvoilla toimivat, ainakin piti olla selkeä esitelmä ja jo saksalaisilla harjoiteltu. Tuntui menevän ihan mukavasti, pari kysymystäkin eivät tuottaneet vaikeuksia. Jaakon puheen jälkeen Lars kommentoi papereita hiukan vaikeaselkoisella tanskalaisella englannilla - tai sitten en vain jaksanut enää keskittyä tarpeeksi kuunteluun. Olin yllätynyt Larsin ja

yleisön kriittisten kommenttien vähyydestä, mutta tietysti helpottanut kun tilaisuus oli ohi.

Heti oman esitelmän jälkeen oli sopivasti puku päällä ja lähdin ilta- ja lopettajaisjuhlaan. Kun oma esitelmä oli ohi, gaalaillallinen tuntui mukavalta palkinnolta mutta vielä parempaa oli tulossa. Alkutohina pöytien ympärillä päättyi erittäin onnistuneesti, pöytäseuralaisina paitsi Michelsenin Kalle myös Wiebe Bijker, aiemmin päivällä näkemäni SCOT-tutkimussuunnan eräs tunnetuimmista edustajista. Näkyvä mies myös pituutensa puolesta. Eri mukavaa vaihtaa muutama ajatus moisen kuuluisuuden kanssa, joka lisäksi vaikutti erittäin ystävälliseltä ja lupasi antaa vinkkejä tietotekniikan historian ja sosiologian tutkijoista Hollannissa. (Hän piti tämän lupauksen konferenssin jälkeen.) Erinomaisen ruokailun jälkeen seurasivat puheet ja palkintojen jaot. Loistavan ruuan jälkeen hieman raskas 'jälkiruoka', kuten Bijker tokaisi, humoristisesti tietysti. Palkituista jäivät erityisesti mieleen Gabrielle Hecht kirjallaan "The Radiance of France" (1998) toisen maailmansodan jälkeisen Ranskan ydinvoiman ja kansallisen identiteetin rakentamisen suhteista sekä jo aiemmin näkemäni David A. Mindell. Juhlan jälkeen seurustelu jatkui olusilla sviitissä, mutta melko vähän juhliloita jaksoi runsasta tuntia pitempään. Konferenssin anti alkoi useimmille olla nautittuna. Sunnuntaiaamuksi oli kuitenkin itselleni vielä muutama kiinnostava esitelmä.

Su 7.10.

Jaakko: Seikkailu Antarktiksella

Viimeinen seminaaripäivä - tai oikeastaan puolikas. Kävin ostamassa kirjamyymästä pari tutkimuskirjaa itselleni, ei niinkään teknologian historiaa, vaan mediatutkimusta ja digitaalista kulttuuria, tulevia esitelmäseikkailuja silmällä pitäen. Odottamassa oli paperin kirjoittaminen tekstiviestichateista.

Lähdin sitten katsastamaan ryhmää, jonka teema oli aivan muuta kuin tietotekniikan historiaa, mutta konferenssin kannalta keskeinen. Ryhmä käsitteli esihistoriallisen ajan tekniikkaa ja naisia keksijöinä. Esiintymispaikka oli vaihdettu, joten lukematta muutoslappuja kävelin ensin autuaasti johonkin aivan toiseen IT-hörhöjen koulutustilaisuuteen, mutta huomasin hyvin nopeasti erehtyneeni.

Löysin oikean paikan. Olin ensimmäisenä kuulijana salissa. Pelästyin. Luulin joutuvani vielä kommentoimaan tai kysymään jotain täysin ventovieraasta aiheesta. Onneksi muutakin yleisöä valui saliin. Aloitimme tutustumalla perulaisiin tai vastaaviin teksteihin ja koruihin. Sitten luennoi Autumn Stanley, joka puhui esihistoriallisista naiskeksijöistä ja siitä, millä tavoin keksijöiden sukupuolta voi jäljittää.

Toisen esitelmän pitäjä oli joutunut onnettomuuteen, mutta hänen Kaliforniassa asuvat siskot olivat tulleet paikkaamaan tilannetta: yksi luki paperin, toinen jakoi monisteita. Kolmas esitelmöijä Australiasta oli peruuttanut tulonsa. Session

puheenjohtaja alkoi käydä hänen paperiaan läpi, joten päätin luikahtaa toiseen ryhmään, jossa Technology & Culture -lehden päätoimittaja John Staudenmaier toimi puheenjohtajana. Kuuntelin esityksen, joka kertoi Washingtonin metron rakentamisesta ja ronskeja otteita käyttäneestä projektinjohtajasta, entisestä upseerista. Vaikutti "mielenkiintoiselta" persoonalta.

Konferenssi alkoi olla väistämättömästi ohi. Yritimme vielä Petrin kanssa käydä tapahtuman antia läpi ja sopia jatkotoimista: millä tavalla työstäisimme seminaariraportteja ja semmoisia.

Lupasimme urheasti aloittaa raportointipuuhan välittömästi. Minä ajattelin kirjoittaa jotain jo lentomatkan aikana. Petri oli lähdössä Münchenin opiskelijatuttujen kanssa San Franciscoon. Kateeksi kävi. Petrin lento lähti nimittäin vasta seuraavana päivänä ja nimenomaan San Franciscosta. Minä jouduin tyytymään tylsän San Josen antiin. Lähdin kaupungille kävelemään.

Kuljin edestakaisin ja napsin pari yhdentekevää yleiskuvaa sunnuntaikaupungista. Kaikkiolla oli hiljaista, liikkeit suljettuja. Terrorihyökkäyksestä kertoivat lähinnä tähtiliiput autoissa ja talojen katoilla - ja tietenkin televisio, yötä päivää. Sain Helenalta tekstiviestin: ilmaiskut Afganistaniin olivat alkaneet. Mietin, miten asia vaikuttaisi lentoihin. Palasin hotelliin katsomaan CNN:ää. Maltoin sen jälkeen mieleni ja lähdin hotellin uima-altaalle uimaan - sekä aloittamaan tämän päiväkirjan kirjoittamista. Altaalle tuli vähän ajan kuluttua nuori pariskunta. Mies opetti naista uimaan. Lähdin pois, kun kasvojen vasenta puolta alkoi auringossa kuumottaa. Mukana ei tietenkään ollut mitään rasvaa.

Palasin kaupungille. Kävin syömässä thai-ravintolassa vihreätä curryä, tahmeata riisiä. Join tietenkin Singhaa. Ruoka oli hyvää, mutta suhteellisen kallista. Tarjoilijoilta oli turha odottaa samanlaista hymyä kuin Thaimaassa. Sääli.

Piipahdin vielä innovaatiomuseossa katsomassa IMAX-teatterissa tutkimusmatkailija Shackletonista ja hänen Etelämantereen seikkailuistaan kertovaa dokumenttifilmiä. Vaikuttava kokemus. Kävin myös museon kaupassa ostamassa lisää tulijaisia. Sitten hotellihuoneeseen pakkaamaan ja katsomaan televisiota.

Petri: Sokeri pohjalla: San Franciscoon!

Yhtenä viimeisistä ryhmistä oli sunnuntaiaamulla esillä kylmän sodan historiaa teknologian historian näkökulmasta tarkastellut ryhmä "Technology, Ideology and State Power in the Cold War". Suomalaisille läheisin puheenvuoro ryhmässä oli ruotsalaisen (apulaisprofessori, KTH) Hans Weinbergerin esitys Ruotsin puolueettomuuden sisällöstä teknologian näkökulmasta kylmän sodan aikana. Huolimatta Ruotsin politiikan puolueettomuuslinjasta käytännön päätökset teknologiasta osoittavat, että maan sotilaallinen infrastruktuuri suunniteltiin siten, että NATO pystyisi hyödyntämään näitä voimavaroja sodassa Neuvostoliittoa vastaan. Poliitikot Ruotsissa katsoivat teknologian olevan neutraalia, minkä vuoksi teknologisia päätöksiä pidettiin puolueettomuuslinjan mukaisina. Samaan aikaan yhteistyötä rakennettiin käytännössä ruotsalaisten ja ulkomaisten sotilastahojen välillä, ei diplomaattisella tasolla. Esitelmässä Weinberger käsitteli lähinnä Ruotsin yhteistyötä länteen ja vielä Yhdysvaltoihin ja jätti idän suunnan lähes mainitsematta. Epäilemättä valtaosa yleisöstä oli lähinnä kiinnostunut viimeksi mainitusta maasta eikä Suomesta ja itäsuunnasta Ruotsin politiikoissa. Minua se hiukan kismitti, koska kyllähän kai Suomen olemassaolo sentään mahdollisti monet asiat Ruotsissa. Nämä ajatukset kuitenkin unohtuivat, kun yhytin session loputtua Tensions of Europe -verkoston yhden hollantilaiset vetäjän, professori Johan Schotin. Olin jo aiemmin keskustellut sähköpostitse hänen kanssaan. Jännitin vähän hänen suhtautumistaan, mutta onneksi Schot oli kovin ystävällinen ja valmis vuoropuheluun.

Puolen päivän aikaan saimme kuulla hotellista ulos kirjautuessa, että Yhdysvallat oli vihdoinkin iskenut Afganistaniin. Eihän tieto yllättänyt, mutta olin mielessäni toivonut sen tapahtuvan vasta palattuani Eurooppaan. Nyt oli yritettävä työntää asia taka-alalle, mikä onneksi oli helppoa kun oli edessä lähtö San Josesta ja uudet nähtävyydet.

Olimme sopineet saksalaisten tutkijoiden kanssa lähtevämme heti aamun esitelmien jälkeen San Franciscoon - Gwen, Heike ja Martina jäisivät sinne lomailemaan ja minä lentäisin seuraavana päivänä takaisin Müncheniin. Gwenin amerikkalainen kaveri, Jay, kyyditsi meidät Friscoon ja kierrätti Golden Gaten läpi Sausaliton viehättävään pikkukaupunkiin sekä illalla Fishermans Wharfilla meren antimia nauttimassa. Jännittävä ja mielenkiintoinen, omaleimainen kaupunki. Ymmärsin amerikkalaisen tutkijatutun innostuksen mahdollisuudesta päästä Friscoon käymään. Hostellimme oli sikäläisittäin halpa, mikä lisäsi paikan jännittävyttä, mutta ei liiaksi. Nuorta porukkaa vieraina, ties mistä maailman kolkista sinne keräytynyt. Kadulla ulkopuolella päivysti iltaisin paljon kerjäläisiä. Niin paljon heitä en ole nähnyt edes aikoinaan Neuvostoliitossa. Yökävelyllä huomasimme useita kodittomia nukkumassa kadulla harmaiden huopien välissä. Joillakin nukkujilla oli vieressään ostoskärri, johon ilmeisesti oli lastattu heidän maallinen omaisuutensa. Tätä piirrettä lukuun ottamatta San Franciscosta sai eurooppalaisen, joiltain osin espanjalaisen

kuvan, mikä miellytti kovasti. Tänne voisi palata! Samaan aikaan odotin jo kärsimättömänä pääsyä matkaan taas.

Ma 8.10. ja Ti 9.10.

Jaakko: Tutkija valvoo ja matkustaa – takaisin

Huonosti nukuttu yö jäi taakse. Nousin ylös ennen puoli neljää. Kirjoittauduin ulos hotellista ja ajoin taksilla lentokentälle. Tällä kertaa kuski ei onneksi yrittänyt keskustella. Astuin lentokentän jonon perään puoli viiden aikoihin, kaksi tuntia ennen lennon lähtemistä – viime tingassa ennen kuin jono ryöstäytyi mahdottoman pitkäksi. Lähtöselvitys avattiin vasta viiden aikoihin, mutta jono veti suhteellisen nopeasti.

Lähtöselvityksen jälkeen menin toiseen vielä pitempään jonoon: matka jatkui kohti perusteellista turvatarkastusta. Laukut läpivalaistiin kahdesti (laitteiden käyttäjinä yli 70-vuotiailta näyttävät naiset) ja kaikille tehtiin ruumiintarkastus. Ranteet ja nilkat kokeiltiin. Vain yksi käsimatkatavara sallittiin.

Ehdin lähtöportille vähän ennen koneen suunniteltua lähtöaikaa. Lentokone nousi kuitenkin noin puoli tuntia myöhässä. Käytävillä ei saanut seistä edes vessajonossa. Muutaman tunnin pyrähdysten jälkeen saavuimme Chicagoon. Sujahdin terminaali ykkösestä vitoseen ja seuraavaan turvatarkastusjonoon. Lentoasemalla partioivat poliisit ja sotilaat. Takanani jonossa seisoivat pakistanilaisia. Olivat laittaneet rintapieleensä tähtilippupinssit – kaiketi päästäkseen helpommin tarkastuksesta läpi. Tarkastus ei ainakaan omalta kohdaltani ollut yhtä perusteellinen kuin San Josessa.

Jouduin odottelemaan useita tunteja lennon lähtöä. Tax free -kauppoja ei juuri ollut, vähätkin kiinni. Lentoaseman käytävillä oli sentään taideteoksia, lasimaalauksia ja tauluja, näytteillä.

Pitkä Atlantin-ylitys oli taas kypsä kokemus, jopa inhottavampi kuin menomatalla. En saanut nukuttua. Outo puolihumalainen ruotsalainen edeltävästä penkistä pyrki häiritsemään minua koko ajan ja keskustelemaan. Ölisi jotain epämääräistä ja kyseli samoja asioita kerta toisensa jälkeen. Kertoi tyttärestään, joka opiskeli mukamas Turussa. No, sain sentään puhuttua ruotsia. Hyvää harjoitusta.

Kone laskeutui tiistaina aamulla Arlandaan. Nuokuin jonkun tunnin lentoasemalla ja jatkoin Air Botnian kyydissä Turkuun. Matkaa tuli tehtyä lähemmäs vuorokausi. Helenan äiti tuli lentokentälle vastaan. Autolla kotiin, pakolliset puhelut ja tekstiviestit, sitten pienet nokoset. Seuraavana päivänä matka jatkui Raumalle ja töihin. Tulipahan käytyä, Piilaaksossa asti.

Petri: Pois tieltä, tahtoo Eurooppaan!

Amerikkalainen aamiainen kuppilassa hostellin vieressä oli aika keho, ohuita siivuja kylmää paahtoleipää, sentin paksu kinkunviipale jonka maku muistutti muovia. Gwenin siirappinen pannukakku oli ihan hyvää ja uskomattoman makeaa. Jälleen kahvi pelasti ja vettäkin käytiin nopeaan kaatamassa lisää lasin tyhjetessä. Naureskelimme saksalaisten kanssa koko paikan amerikkalaista olemusta. Asiakkaita paikalla paljon, varsin amerikkalaisen näköisiä, luulin. Penkit kiiltävää punaista materiaalia, aivan leffakamaa. Nyt viimeistään päätin, että Saksa tuntuu kovin kotoisalta Amerikkaan verrattuna. Ruuat ovat Saksassa parempia (kunhan ei erehdy ottamaan makkaraa ja hapankaalia - annosta) ja kaikki muutenkin tutumpaa.

Heti aamiaisen jälkeen otin selvää matkustustavoista lentokentälle: en yhtään liian aikaisin, ilmeni, kun oli nelisen tuntia koneen lähtöön ja tavarat pakkaamatta. Bussien ottamisen sijasta päädyin hätäpäissä matkustamaan taas sukkulataksilla, joka sitten kävikin kätevästi hostellilta noutamassa. Myöhässä tietysti. Ärsytti moinen vetelehtiminen, sen verran odotin jo lentokoneeseen pääsyä. Automatka sujui vikkelään, annoin mieluusti tippiä kuskille. Jono lähtöselvitykseen eteni hitaasti, mutta parin tunnin jälkeen olin jo läpi turvatarkastuksesta ja päästiin asiaan, lentämiseen. Kone kaarsi San Franciscon yli ja päivä oli kirkas, kerrassaan hienot näkymät merelle ja sitten kaupunkiin, kaupunginlahteen ja vuoristoon. Riemukkaimmat hetkeni Yhdysvalloissa, sanoisin, nämä minuutit paluumatkalla Friscon yllä.

Lento meni rattoisasti kuunnellen musiikkia, kirjoitellen ja nukkuen. Loppupuolella saimme näköpiiriin aamuöisen Britannian. Münchenin kentällä astelin jalat jäykkinä mutta tyytyväisenä junaan ja istuksin maisemia katsellen keskustan Deutsches Museumille saakka. Hain asuntoni avaimen, mutta päätin olla nukkumatta koska piti valvoa aikaeroa umpeen. Ummistin silmät vain hetkeksi - ja heräsin kolmen tunnin päästä melko sekavana. Mutta oli ollut taas hauska nukkua kotimaanosassa!

Kirjoittajat ovat turkulaisia tietotekniikan historian tutkijoita.

ENNEN JA NYT
Historian tietosanomat